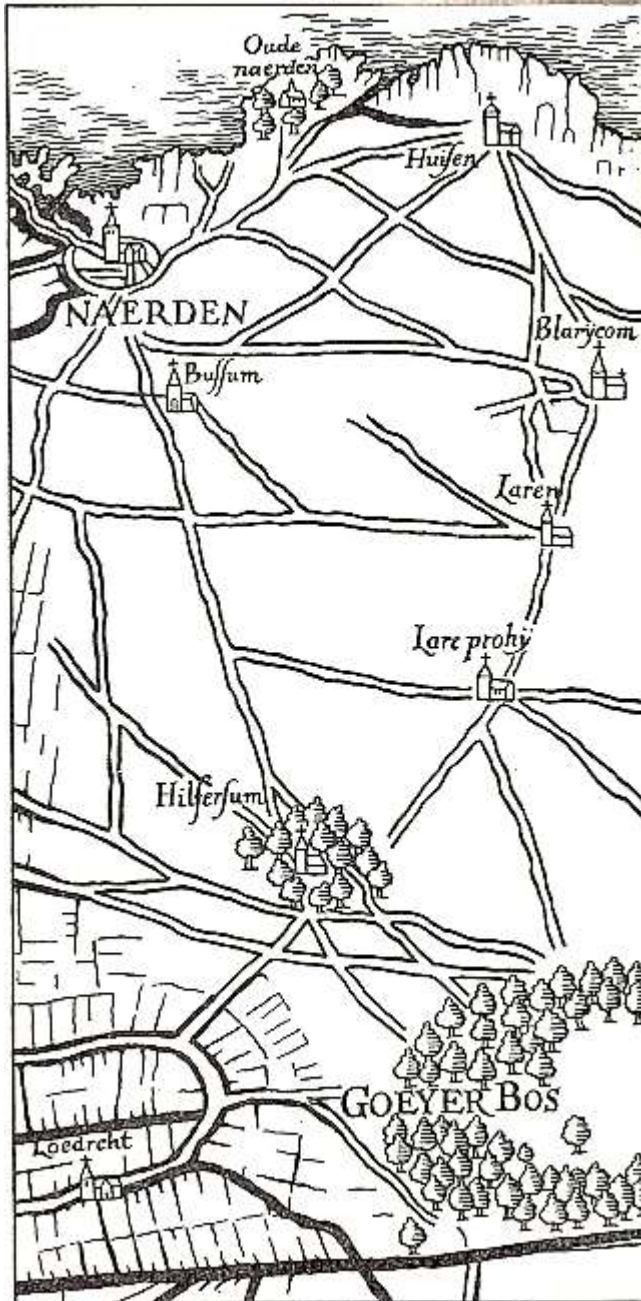

Terreinbeschrijving

Laegieskamp

Gooiland
Fragment uit de 'Kaart van Holland'
door Joost Janszoon Beeldsnijder
1575

Mei 2002

Samenstelling:
Harm Klinkenberg

Actualisatie:

Werkgroep Terreinbeschrijvingen.

Laegieskamp

- eigenaar: Vereniging Natuurmonumenten (Natuurmonumenten)
- beheerder: Natuurmonumenten
- toegang: Het gehele gebied is vrij toegankelijk. Voor het gebied dat wordt begrensd door de bebouwing van een Naardense woonwijk (noordoostelijk deel) en de Bussumse Meerweg(oostelijk deel), geldt in tegenstelling tot veel andere gebieden in beheer van Natuurmonumenten, geen hondenaanlijngedod. Het gebied ten westen van de Meerweg (toegankelijk via een klaphek in het noordelijk en zuidelijk deel), is in verband met begrazing door een vijftal galloways, niet toegankelijk voor honden.
- ligging: Met zijn ligging verkeert het Laegieskamp in een merkwaardige positie. Het gebied dat tot 1994 in eigendom was van de gemeente Bussum, ligt binnen de grenzen van de gemeente Hilversum en wel in het meest noordelijk deel. Het Laegieskamp is aan de noord- en gedeeltelijk oostzijde omsloten door de bebouwing van een Naardense woonwijk en aan de westzijde door de Karnemelksloot. Aan de zuidzijde is zij omsloten door de bebouwing van de Hilversumse Meent (Koeiemeent /Pannekoekfort) en gedeeltelijk ten oosten door de bebouwing van de Bussumse woonwijk het Spiegel.
In het gebied zelf bevinden zich de hockeyvelden van de Gooise Hockeyclub en in het noordelijke gedeelte de banen van de tennisvereniging Het Spieghel. De meest intensieve betreding vindt plaats in het gebied dat begrensd wordt door de Naardense woonwijk en de Bussumse Meerweg. Een zeer belangrijk deel van de bezoekers zijn de bewoners van de genoemde wijken die hier hun ontspanning zoeken, waarbij men de hond in het recreatiegenot laat delen.
Het gebied staat vermeld op de topografische kaart 25 H Bussum
- beschrijving terreintype: Het Laegieskamp heeft voor wat betreft het gebied ten noorden van de Meerweg in de huidige vorm, een duidelijk aangelegd parkachtig karakter. In het gebied ten zuiden van de Meerweg, en dan in het bijzonder in het zuidelijk deel (Koeiemeent), heeft Natuurmonumenten in 1994 in het kader van een Natuurontwikkelingsproject, een ingrijpende herprofilering laten plaatsvinden, ter bevordering van het herstel van de natuur in dit gebied. Het noordelijk deel wordt voor een groot deel bepaald door het Koeiebad.
Het koeiebad is het voorverwarmingsbassin van het voormalige zwembad Meerweg. Het voorverwarmingsbassin, evenals de aanplant, dateert uit 1925.
- geologie, bodem en waterhuishouding: Het 33 ha grote terrein ligt in het overgangsgebied van de pleistocene zandgronden van het Gooi naar de holocene veen- en kleiafzettingen van de Vechtstreek.
Het pleistocene zand duikt in deze zone geleidelijk weg onder die holocene afzettingen. Zowel aan de noord-, west-, als aan de oostzijde, ligt het zandpakket veel dichter, of zelfs helemaal aan de oppervlakte. In

het centrale deel van het terrein wordt het overdekt door een ruim één meter dikke veenlaag. De aanwezigheid van dunne kleilaagjes in het veenpakket wijzen op overstromingen van de (Zuider)zee ten tijde van de veenvorming. Deze diversiteit in bodemopbouw en de daarmee verband houdende overgangssituaties hebben geleid tot de ontwikkeling van een grote biologische rijkdom. In de loop van de 20e eeuw zijn er veel maatregelen getroffen om het gebied te ontwateren. Samen met de sterk verminderde kwel uit het Gooi heeft dit geleid tot een sterke verdroging van het gebied. Een voorbeeld van de vele ingrepen in het gebied is een poging van de gemeente Bussum (de toenmalige eigenaar) om in 1971 de ijsvijver met "zand" te dempen. Een tijdlang werden zelfs auto's in de vijver "geparkeerd". Na verloop van tijd was het zandpakket zover ingeklonken dat het weer onder water was verdwenen. De diepte van de vijver was echter teruggelopen van ca 1 meter naar ca 25 cm., met als gevolg dat in droge periodes delen van de vijvers en sloten droogvielen. Om dit tegen te gaan werd in 1973 een duiker aangelegd naar de Karnemelksloot om het waterpeil te regelen. Dit had echter een averechtse uitwerking omdat het water van de toen nog sterk vervuilde Karnemelksloot in de ijsvijver terecht kwam. De duiker werd daarom al weer snel afgesloten. De eerste bescheiden herstelwerkzaamheden vonden plaats in 1988. Toen werden de waterbodems van het Wiel en van de sloten binnen het blauwgrasland gebaggerd. In 1992-1993 is in het kader van het REGIWA (Regionaal integraal waterbeheer)-project Laegieskamp, een groot aantal maatregelen getroffen om de waterhuishouding zo veel mogelijk te herstellen. Zo zijn er op een aantal plaatsen damwanden geplaatst en hersteld, waardoor de afstroming van grondwater uit het gebied is vertraagd. Om de watervoorziening van moerasbos en blauwgrasland te verbeteren werd een nieuwe sloot gegraven, die tevens als een natuurlijke barrière voor het publiek dient. Langs de zuidgrens van het gebied is door het verplaatsen van een dam in de singel een hoogwaterzone gecreëerd in de Koeiemeent.

Eveneens in het kader van het REGIWA-project vond in 1993 en 1994 gelijktijdig in het reeds eerder genoemde natuurontwikkelingsproject op de Koeiemeent, een ingrijpende herprofilering plaats van de oorspronkelijke steile sloottaluds. Op deze wijze ontstonden natuurvriendelijke oevers met plasbermen en variabele taludhelling. In het laagst gelegen perceel werd een 40 cm dunne, verdroogde veenlaag verwijderd. Nu treedt daar langs de noordwest zijde een deel van het jaar lokaal grondwater uit op het flauw hellende terrein. Hierdoor is binnen dit perceel een contactzone gecreëerd tussen lokaal grondwater, kalkrijk water uit de singel en regenwater in sommige poelen. Hoewel de waterhuishouding inmiddels sterk is verbeterd, mag niet verwacht worden dat de oorspronkelijke waterhuishouding geheel hersteld kan worden. Daarvoor is bijvoorbeeld de kwel te veel afgenomen.

historie:

De naam Laegieskamp is waarschijnlijk een verbastering van Laegjeskamp, hetgeen weer een overgang was van de oorspronkelijke naam Leyjeskamp, zoals vermeld op een kaart uit 1867. Een wellicht plausibele verklaring is dat de term 'Leys' vroeger in het diluviale deel van ons land is gebruikt voor een slechte kwaliteit gras, waarschijnlijk

het pijpestrootje. Het gebied zou dan bekend zijn geweest vanwege zijn slechte graslandkwaliteit, nog slechter dan die van de aangrenzende meent. De geschiedenis van dit gebied is, door zijn ligging in de omgeving van de Vesting Naarden, erg interessant. Reeds uit de jaren rond 900 zijn gegevens over menselijke activiteiten in dit deel van Nederland vastgelegd. Zo is bekend dat reeds voor 1600 de Karnemelksloot, die thans de scheiding vormt met het noordelijk deel van het Laegieskamp, werd gegraven.

Karnemelksloot

Over de naamgeving van de sloot doen verschillende versies de ronde. De meest aannemelijke versie stamt uit de periode dat de stad Naarden een belangrijke lakenindustrie had. De arbeiders werden echter naarmate de wevers, die op een zeker moment eigen ondernemers werden, hoe langer hoe meer uitgebuit. De hebzucht van de wevers ging zelfs zo ver dat zij de arbeiders in natura (levensmiddelen) wilden gaan betalen. De arbeiders kwamen daar tegen in opstand; gooiden het werk er bij neer en gingen verhaal halen bij hun bazen. Zij zagen echter de bui al hangen en smeerden hem. De woedende arbeiders sloegen vervolgens alles kort en klein en gingen vervolgens de stad uit. Onderweg deden ze de boeren, die hun waren ook veel te duur aan de arbeiders wilden verkopen, ook aan en smeten hun melk, boter en af en toe ook een boer die zich verzette, de sloot in. Op dat moment kwam de heer Gijsbert van Nijenrode, een hoofd van een bende, aangereden die de arbeiders tot kalmte dwong. Omdat het die dag nogal warm was steeg hij van zijn paard af om wat water te drinken. Tot zijn grote verbazing zag het water wit en smaakte het naar Karnemelk. Verheugd riep hij uit: "Eila Karnemelk in de sloot" Door dit toeval is mogelijk de naamgeving van de Karnemelksloot een eigen leven gaan leiden. De Karnemelksloot die lange tijd in het Naardermeer uitmondde, vormde de belangrijkste vaarroute voor schepen die turf van Hollands Ankeveen naar de vesting Naarden brachten. Later (ca 1750) kwamen er achtereenvolgens een sluis en lunetten (ter beveiliging van de stad Naarden) aan weerszijden van de Karnemelksloot in het noorden van het huidige gebied. Deze fortificaties kwamen tijdens het beleg van Naarden in 1813 in handen van de Fransen. Om de terugtocht naar Bussum open te houden, werd door hen een brug over de Karnemelksloot geslagen. Tijdens dit beleg werden de Lunetten vrijwel geheel verwoest. In 1868 werden de ruïnes gerestaureerd; uitbreiding en verbouwing tot de huidige fortificaties volgde in 1873. De fortificaties bieden thans onderdak aan een tweetal scoutinggroepen. Ondanks het feit dat de Karnemelksloot en de fortificaties, beiden direct grenzend aan het Laegieskamp, geen deel uitmaken van het eigendomsgebied van Natuurmonumenten, is het uit cultuurhistorische oogpunt toch vermeldenswaardig. Het in het meest zuidelijk deel van de Koeiemeent gelegen Pannekoekfort (voorheen een platte ronde schans met een gracht waar een geschutsofstelling kon worden gebouwd) is thans een fraai vennetje met een klein eilandje. Het Pannekoekfort behoort daarentegen wel tot het grondgebied van het Laegieskamp.

In 1926 werd het Laegieskamp door Stad en Lande van Gooiland voor fl. 3.000,- verkocht aan de gemeente Bussum (het bleef echter Hilversums grondgebied) met de bedoeling er een vuilstortplaats van te maken. Dit laatste is overigens niet gebeurd, zodat het gebied z'n waarde grotendeels

heeft kunnen behouden. In 1933 (de bekende crisisjaren) werd begonnen met het graven van de ijsvijver in het kader van een werkverschaffingsproject. De ijsvijver had een recreatieve functie. Vanwege het kwelwater duurde het echter vrij lang voordat de ijsvijver dicht lag en als ijsbaan betrouwbaar was. In de 70-er jaren van de 20e eeuw werd er geen onderhoud meer gepleegd en verloor de ijsbaan definitief zijn functie. De ijsbaan is nu nagenoeg geheel dichtgegroeid. Het Laegieskamp is in de huidige vorm een relatief jong natuurgebied. In de dertiger jaren werd het aangelegd. Vanwege een tekort aan brandstof zijn in de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog nagenoeg alle bomen en struiken gekapt. Eind 1945 heeft men weer wat struiken aangeplant, maar het merendeel van de vegetatie is spontaan opgeslagen. Doordat de stobben weer massaal uitliepen draagt elke voormalige stobbe thans gemiddeld drie a vier bomen. Ondanks het feit, dat het Laegieskamp een parkbestemming had, is er toch tot 1970 weinig onderhoud verricht. Het terrein lag zo 'ver' van Bussum, dat de onderhoudskosten te hoog opliepen. Het gevolg hiervan was echter wel, dat het gebied er als park op achteruitging, maar er qua flora en fauna sterk op vooruitging. Het werd weer echt natuurgebied.

flora en fauna:

Flora

Reeds in 1913 werd over de botanische rijkdom van het Laegieskamp geschreven. In de "Levende Natuur" wordt zeer uitvoerig ingegaan op de aldaar zeer rijk aanwezige flora. Deze inventarisatie is genoemd in "Het Laegieskamp, een vergeten natuurgebied", een uitgave uit 1973 van Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken en het instituut voor Natuurbeschermingseducatie afd. Het Gooi. Door de sterk aangetaste waterhuishouding hebben er veel veranderingen in het gebied plaatsgevonden. In het begin van de 20e eeuw zijn hierdoor verschillende soorten, waaronder de welriekende orchis, grote keverorchis, gevlekte orchis, moeraswespenorchis, ogentroost en ondergedoken moerasscherm, uit het gebied verdwenen. In de 70e jaren van de 20e eeuw bleken verder nog veenpluis, krabbescheer, sterzegge en slangenwortel verdwenen te zijn. Zoals bij de eerdere onderdelen is beschreven, moet ook bij dit onderdeel onderscheid worden gemaakt tussen het gebied dat ten oosten ligt van de Meerweg (het zgn. parkachtige deel) en het gebied dat op de kaart wordt aangegeven als de Koeiemeent, w.o. het natuurontwikkelingsproject.

Voor wat betreft het parkachtige deel zijn in het Laegieskamp drie vegetatietypen te herkennen namelijk: water-, bos- en grasvegetatie. De voormalige ijsvijver en de vijver (het Wiel), omgeven door het grasland, werken dominerend en worden door de bosrand als het ware van de omgeving afgeschermd. Het geheel is helaas sterk verstoord door menselijke invloeden, als gevolg van bemesting en watervervuiling. De voormalige ijsvijver is nagenoeg geheel opgedroogd en dicht gegroeid met lisdodde en diverse rietsoorten. In de vijver (het Wiel) en de daarmee vertakte slootjes vindt men gele lis, pijpestrootje en diverse rietsoorten.

Om de blauwgraslanden en de voormalige ijsbaan staat een gevarieerd (deels moeras) bos, vooral bestaande uit: eik, beuk, berk, els, gewone esdoorn, vlier, prunus, tamme kastanje. De ondergroei is soortenrijk met plaatselijk braam en klimop. Als gevolg van verdroging ziet men hoe

langer hoe meer lijsterbes, Amerikaanse vogelkers en es.

De prunus en de tamme kastanje worden regelmatig verwijderd. Het blauwgrasland met een grootte van ca 1 ha. is een van de laatste restanten blauwgrasland in Noord-Holland en zelfs in Nederland. Men vindt hier o.a. spaanse ruiter, blauwe orchis, rietorchis en kale jonker, vlottende bies, moerashertshooi, moeraskartelblad, pijpestrootje, blauwe zegge, wilde bertram, tandjesgras en veldrus. Ten oosten van de voormalige ijsvijver langs de sloot komt de grote ratelaar voor.

Het gebied ten westen van de Meerweg, wordt als natuurgebied voor een groot gedeelte bepaald door het Koeiebad/ voormalige voorverwarmingsbassin.

Het walbos om het Koeiebad dat in 1925 is aangeplant, mag als een soort natuurbos worden genoemd. Het bos wordt niet of nauwelijks onderhouden, waardoor zich dankzij afgeknapt en omgewaaide bomen en het optreden van verjonging, een sterk afwisselende structuur heeft kunnen ontwikkelen. De meest voorkomende bomen en struiken zijn: wilg, berk, esdoorn, Amerikaanse vogelkers, zomereik, bergvlier, gewone vlier, vogelkers, lijsterbes, kamperfoelie en braam. De meest voorkomende planten zijn: koolzaad, stinkende gouwe, herik, look zonder look, lelietje der dalen, dagkoekoeksbloem, grote brandnetel, gewoon nagelkruid, kraailook, wespenorchis, gele lis, mattenbies, bitterzoet, en cyperzegge. In de overige gebieden van de Koeiemeent, t.w. het gebied dat in 1994 als natuurontwikkelingsproject is ontwikkeld, heeft zich een schraal grasland ontwikkeld. Plaatselijk en dan in het bijzonder in de natte gebieden vindt men grote ratelaar, moeraskartelblad, klokjesgentiaan, spaanse ruiter, waternavel, lisdodde, kranswieren, pilvaren, wolfspoot, pitrus, zonnedauw en dopheide. Op de laaggelegen en afgevlakte delen komen o.a. soorten als moerashertshooi, borstelbies, tormentil, stekelbrem, koninginnekruid en enkele zegges voor, waar onder de dwergzegge.

Fauna

Van 1959 tot 1984 is door verschillende personen en instellingen avifaunisch onderzoek gedaan in met name het noordelijk deel van dit gebied. Recente gegevens zijn echter nauwelijks beschikbaar. In deze 25-jarige waarnemingsperiode hebben 30 soorten min of meer regelmatig in dit deel van het Laegieskamp gebroed. In bos en struweel zijn dit gekraagde roodstaart, zwartkop, tiftjaf, vlaamse gaai, vink, heggemus, spotvogel, tuinfluiter, fitis, houtduif, winterkoning, roodborst, zanglijster, staartmees, wilde eend, koekoek, witte kwikstaart, grote lijster, matkop, pimpelmees, koolmees, ekster, zwarte kraai, spreeuw en groenling. Ter hoogte van de fortificaties aan de Verlengde Fortlaan zijn in maart 2002 enkele ijsvogels gesignaleerd. In de oevervegetatie broedden waterhoen, meerkoet en kleine karekiet. In de ruigtes vond men de grasmus. Vroeger speelde de Koeiemeent geen rol als foerageergebied voor vogels. Door de vernatting (Natuurontwikkelingsproject uit 1994) ziet men thans ook watersnip, scholekster, Kievit en blauwe reiger. In dit terrein is in 1995 en 1996 de ijsvogel, wielewaal, lepelaar en ooievaar waargenomen. De groene specht is foeragerend in het bos rond het Koeiebad waargenomen. Niet uitgesloten is dat ook de wielewaal in het Laegieskamp broedt. Aan de hand van de laatst beschikbare gegevens kan aangemerkt worden dat het Laegieskamp in de periode tot 1985 een rijk zoogdierenbestand

kende, wat voor een deel wordt bepaald door het aangrenzende weidegebied en de nabijheid van het Naardermeer. In het gebied zijn de volgende soorten gesignaleerd: egel, dwergspitsmuis, bosspitsmuis, waterspitsmuis, huisspitsmuis, mol, rosse woelmuis, woelrat, bruine rat, konijn, haas, wezel, bunzing, hermelijn en ree. De volgende soorten gebruiken het gebied om te foerageren of waren zwerfgast: dwergvleermuis, rosse vleermuis, muskusrat en das. In het verleden zijn in het gebied de eekhoorn en de otter op het terrein waargenomen. In het blauwgrasland is ook regelmatig een vos gezien. De insectenfauna is van 1980-1984 intensief onderzocht. Tijdens deze waarnemingsperiode bleek dat het Laegieskamp een grote insectenrijkdom had, wat te verklaren is door de aanwezigheid van de hoofdbiotopen loofbos, water en grasland, die ieder hun eigen soorten hebben. In totaal kwamen 1250 soorten insecten voor, waaronder kevers, libellen, rechtvleugeligen, snavelinsecten, vlinders, vliegen en muggen, vlooien en vliesvleugeligen. Het gebied kan voor wat betreft de aanwezigheid van vlinders als een topgebied in het Gooi worden beschouwd. Van 1992 tot en met 1998 heeft de Vlinderstichting 21 verschillende (dag)vlinders gesignaleerd. In 2002 heeft het IVN-het Gooi een laatste inventarisatie gedaan, waarbij op een na (Hooibeestje) alle eerder door de Vlinderstichting waargenomen vlinders opnieuw werden gesignaleerd.

Voor de beeldvorming willen we hierbij de waargenomen vlinders in alfabetische volgorde noemen: argusvlinder, atalanta, bont zandoogje, boomblauwtje, bruin zandoogje, citroentje, dagpauwoog, distelvlinder, eikenpage, geelsprietdikkopje, gehakkelde aurelia, groot dikkopje, groot koolwitje, hooibeestje, icarusblauwtje, klein gaderd witje, klein koolwitje, kleine vos, kleine vuurvlinder, landkaartje en zwartsprietdikkopje. Het Koeiebad was tot 1985 de enige bekende vindplaats van de waterkever acrotichis hencrici in continentaal Europa. Over de visfauna van het Laegieskamp zijn weinig gegevens voorhanden. In 1983 is de visfauna bepaald van het Koeiebad, de IJsvijver en de Fortgracht. In het Koeiebad en de IJsvijver kwamen paling, snoek, karperachtigen en baars voor. In de Fortgracht die in het noorden aan het Laegieskamp grenst, zijn blei, blankvoorn, stekelbaars en snoekbaars waargenomen. De visfauna in het Koeiebad in het verleden beïnvloed door het uitzetten van grote hoeveelheden Chinese graskarpers. Deze graskarpers hebben niet alleen veroorzaakt dat een groot deel van de watervegetatie verdween, ook de amfibiepopulatie in het Koeiebad is er door uitgedund. Recent zijn geen graskarpers in het Koeiebad waargenomen.

Tijdens eerder genoemd onderzoek naar amfibieën en reptielen, zijn er 6 soorten gesignaleerd, te weten: kleine watersalamander, gewone pad, rugstreppad, groene kikker, bruine kikker en de ernstig bedreigde heikikker. Het enige reptiel dat voorkwam is de ringslang. Exoten die in het terrein voorkwamen waren: Amerikaanse brulkikker, Japanse vuurbuiksalamander, en moerasschildpad. Aangenomen mag worden dat deze dieren zijn uitgezet of ergens zijn ontsnapt en inmiddels niet meer voorkomen in het gebied.

beheer:

Het beheer is vrijwel geheel gericht op het in stand houden van het huidige landschapstype. De laatste jaren is veel geïnvesteerd in het verwijderen van afval, puin, bouwvallen e.d.. Ruigten en riet worden voor zover nodig gemaaid. In de verschillende bospercelen wordt geen

actief beheer gevoerd, wat mede heeft bijgedragen aan de grote natuurwaarde van de bospercelen. Daar waar bomen een gevaar opleveren voor bezoekers wordt door Natuurmonumenten ingegrepen. Sinds 1972 wordt het waardevolle blauwgrasland jaarlijks in de maand september gemaaid, waarbij het hooi wordt afgevoerd. De in 1995 uitgezette galloways begrazen de Koeiemeent sinds dit gebied in het kader van een Natuurontwikkelingsproject een natuurlijke bestemming heeft gekregen. Om te voorkomen dat opschot van elzen de vegetatie in de Koeiemeent veranderen, is sinds 2001 een deel in maaibeheer genomen, nadat met behulp van vrijwilligers enkele jaren is gewerkt aan het verwijderen van de jonge elzen.

leren voor
duurzaamheid:

Voor wat betreft dit onderdeel moet duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen het parkachtige deel, dat wil zeggen het gebied waarin de sportvelden zijn gelegen en geen hondenaanlijngedod geldt, en het gebied dat wordt aangeduid als de Koeiemeent. Laatstgenoemd gebied is niet toegankelijk voor honden. In het bijzonder het parkachtige deel, met uitzondering van het gebied dat niet toegankelijk is (Het Wiel), geeft een enigszins verwaarloosde aanblik, hetgeen te wijten is aan het feit dat er geen actief beheer wordt gevoerd. Aan de ene kant draagt een dergelijk beheer bij tot een grote natuur(lijke)waarde. Anderzijds kan een dergelijke beheersvorm, wegens het recreatieve karakter van het gebied, leiden tot een situatie waarbij de natuurlijke waarden van flora en fauna in het geding komen. Een hondenaanlijngedod is, om een nog grotere verzuring tegen te gaan, in dit verband eveneens het overwegen waard. Op dit moment is er gelukkig nog geen sprake van een bedreiging; waakzaamheid is echter geboden. Plannen om de voormalige ijsvijver, die nu nagenoeg met riet en lisdodden is dichtgegroeid, weer als watergebied (ven) in te richten, zijn voorlopig uit kostenoverwegingen in de ijskast gezet. Het gebied zal indien dit in de toekomst toch gerealiseerd gaat worden, een grote aantrekkingskracht kunnen hebben op de in deze omgeving (Bovenmeent en het Naardemeer) al aanwezige water- en weidevogels. Het gebied ten zuiden van de Meerweg (Koeiemeent) heeft zich na de herprofilering in 1994 ontwikkeld tot een prachtig halfnatuurlijk landschap, met een rijke flora, dat in de toekomst zeker nog aan waarde zal winnen.

literatuur:

- Beheerplan 1997 Laegieskamp, beheervisie. Uitgave Natuurmonumenten.
- Beheerplan 1997 Laegieskamp, middenlange termijnplan. Uitgave Natuurmonumenten.
- Koeiebad en Laegieskamp (inventarisatie en vergelijkend onderzoek van twee terreinen in het Laegieskampgebied) Uitgave nr. 5, 1985 van de Stichting Biologische werkgroep 't Gooi.
- Integraal (waterhuishouding) beheerplan Laegieskamp. Uitgave Provincie Noord-Holland, dienst water en milieu, januari 1991.
- Themanummer natuurontwikkeling, september 1995. Uitgave De Levende Natuur.
- 't Laegieskamp; Heden en verleden van een natuurgebied. H. de Mars. Uitgave Tussen Vecht en Eem, mei 1983.
- Laegieskamp, "een vergeten natuurgebied" 1973. Uitgave van de

Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken en Instituut voor
Natuurbeschermingseducatie afdeling Het Gooi.

bijzondere punten:

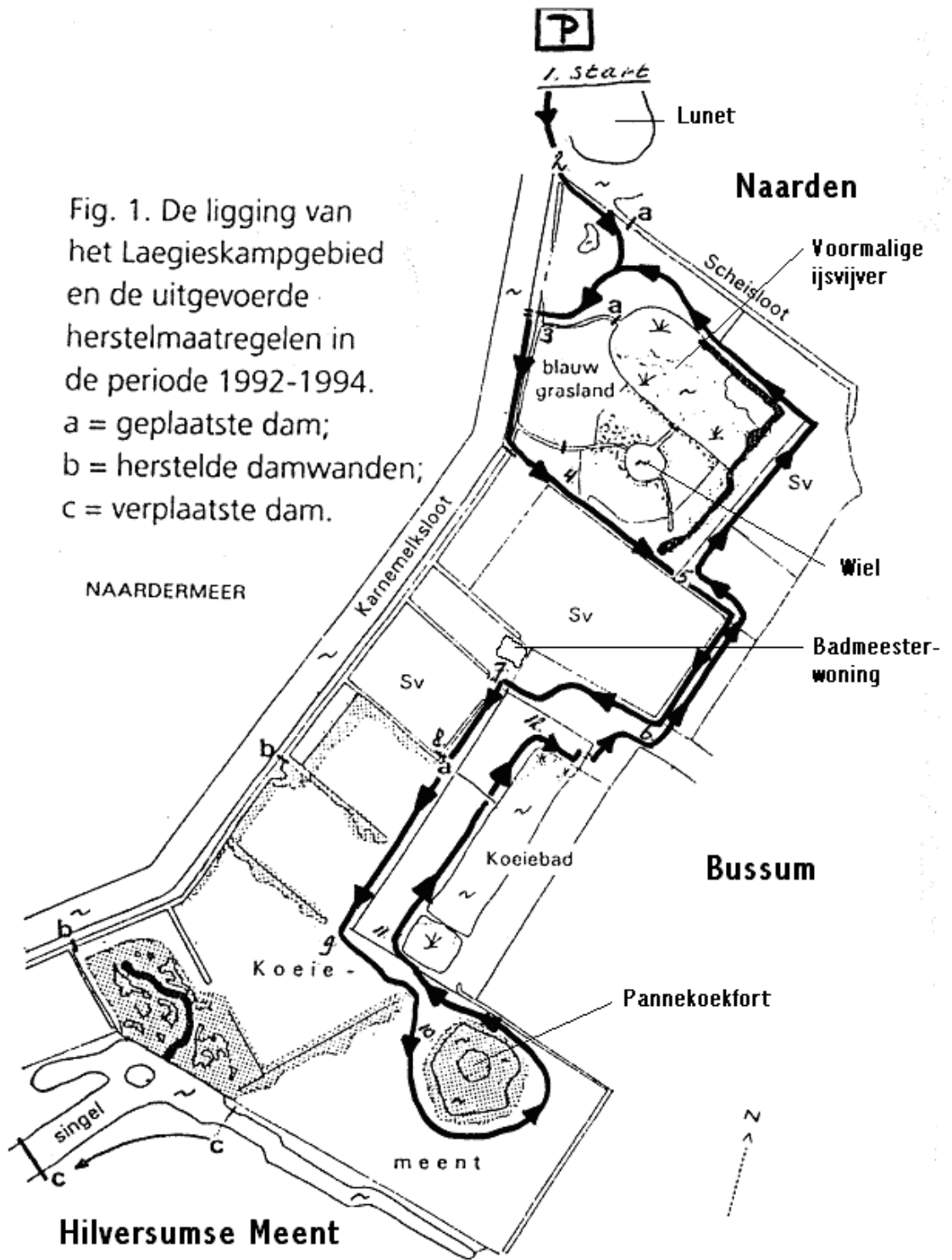
1. De wandeling begint aan het einde van de Verlengde Fortlaan in Routebeschrijving Naarden, ter hoogte van een van de fortificaties voor het bruggetje over de Karnemelksloot. Rechts voor het bruggetje ziet u nog de overblijfselen van het vroegere sluisje.
2. Bruggetje over, linksaf en fortgracht links aanhouden. Vanwege de massale houtkap in de 2e WO zijn de stobben op dit pad weer massaal uitgelopen, zodat elke voormalige stobbe thans gemiddeld 3 a 4 bomen draagt. Bij eerste mogelijkheid rechtsaf. Pad met veel tamme kastanjes.
3. Bruggetje over en links af. Dit is de plek waar in de 70e jaren van de 20e eeuw een open verbinding is geweest met de Karnemelksloot, waardoor er een directe verbinding bestond met de ijsvijver. De bedoeling was om het kwelwater uit de ijsvijver weg te krijgen om zodoende de ijsvijver te kunnen dempen. Men bereikte echter het tegenovergestelde, want het (toen nog) vervuilde water uit de Karnemelksloot zorgde voor inwatering zodat er vervuild water in de ijsvijver terecht kwam. Men heeft toen weer zo snel mogelijk een dam gemaakt om de instroom te stoppen. Rechts is de Karnemelksloot die rond 1600 is gegraven en diende als vaarverbinding tussen Hollands Ankeveen en de Vesting Naarden voor de afvoer van turf. Nog meer naar rechts ziet u het meest zuidelijk deel van het Naardermeer. Aan het eind van het pad links het bruggetje over, tot men na ca 200 m. links een houten hekwerk ziet.
4. Toegangshek Blauwgrasland (zie beschrijving van dit gebied onder "Flora"). Dit gebied is niet toegankelijk voor wandelaars.
5. Pad volgen tot asfaltweg; rechtdoor en automatisch de weg vervolgen; hockeyvelden rechterzijde.
6. Weg vervolgen tot Meerweg. Rechts af richting kantine hockeyclub en voormalige badmeesterwoning. Aan het einde links bij de parkeerplaats enkele fraaie vleugelnootbomen uit de Kaukasus, die in mei in bloei staan (trosjes). Deze bomen zijn na 1945 geplant. In de 2e wereld oorlog heeft in dit gebied ontzettend veel houtkap plaatsgevonden.
7. Voorbij het parkeerterrein, direct na de volkstuintjes, linksaf en klaphek door. Rechts zijn de voormalige noodhockeyvelden. Deze velden hebben nu een open verbinding met de overige gebieden van de Koeiemeent, die in 1994 van weidegebied zijn omgezet in natuurgebied.
8. Het tweede klaphek door. Na 100 m. rechts, nabij de afvalplaats, ziet men rechts een smalle sloot met een rijke flora. Deze sloot, evenals de sloot nog weer 100 meter verder, wordt in hoofdzaak gevoed door regen- en kwelwater; beide sloten hebben geen open verbinding met de Karnemelksloot.
9. Het gebied recht voor ons richting de bebouwing van de Hilversumse Meent, en het links gelegen Pannekoekfort, heeft zich vanaf 1994 ontwikkeld in een fraai half-nat natuurgebied met een rijke flora (zie beschrijving onder "Flora").
10. Pannekoekfort. Rond deze in 1994 uitgegraven veenpoel, heeft zich

een fraai vennetje met een eilandje ontwikkeld. In en rond het vennetje vindt men o.a. moerashertshooi, pitrus, waternavel, koninginnekruid, dop- en struikheide, lisdodde en ronde zonnedauw. In de zomer bloeit eveneens de vrij zeldzame grote ratelaar.

11. Ingang via bossages richting het Koeiebad/voorverwarmingsbassin voormalige zwembad. Pad langs het water (rechterzijde) volgen. De naam Koeiebad is afgeleid van het feit dat in de achterliggende meent vroeger de koeien in de zomer werden geweid. Bij warm weer zochten de koeien het vrij ondiepe water op, waarin men makkelijk kon staan en lopen. Het Koeiebad wordt voor een groot gedeelte gevoed door kwelwater uit de hogere delen van het Gooi. Doordat hier weinig aan onderhoud wordt gedaan is het gebied rond het Koeiebad langzamerhand een natuurbos aan het worden. Vooral de januaristorm in 1990 heeft hier behoorlijk huis gehouden. Halverwege het Koeiebad een houten hek overklommen. Doorlopen tot aan het einde van het Koeiebad.
12. U staat nu op de plek waar het voormalige zwembad Meerweg tot 1968 heeft gestaan. Enkele betonnen randen herinneren nog aan het oude bad.
13. Via het hek komen we weer op de parkeerplaats. We vervolgen nu de route in omgekeerde volgorde naar 5. We volgen nu de betonweg, met rechts van ons het tennispark en aan de linkerkant de voormalige ijsvijver, die nu nagenoeg geheel is dichtgegroeid met riet en Lisdodden.
14. Aan het eind van de weg links het voetpad in. We vervolgen nu het pad waarbij we de tennisbanen en de bebouwing aan onze rechterhand houden. Door het park terug langs de fortgracht naar het startpunt.

Fig. 1. De ligging van het Laegieskampgebied en de uitgevoerde herstelmaatregelen in de periode 1992-1994.

a = geplaatste dam;
b = herstelde damwanden;
c = verplaatste dam.

—	= damwand	⋯	= afgepiegd
Sv	= Sportveld	⋯	= afgegraven delen/ profilering talud
~	= open water	—	= nieuwe sloot
⋈	= moerasvegetatie		